

एकजुटीतून अवतरेल
समृद्धीची नवप्रभा

**Presentation by
Mahila Arthik
Vikas Mahamandal
(MAVIM)**

पार्श्वभूमी

- शासन निर्णय क्र. अवि.वि - २००९ / प्र. क्र. १४ / का - ९ मंत्रालय, मुंबई - ३२ दि. २८.०२.२०१२ अन्वये अल्पसंख्याक विकास विभागाने माविमला अल्पसंख्याक प्रवर्गातील महिलांचे सक्षमीकरण करण्याकरीता वर्ष २०१२ ते २०२० असा ८ वर्षीय कार्यक्रम मंजूर करण्यात आला होता सदर योजना संपुष्टात आल्याने शासन निर्णय क्र. अ वि.वि २०२०/प्र.क्र.२५/का-९ हि.१ ऑक्टोबर, २०२० च्या शासन निर्णयान्वये १ एप्रिल २०२० ते मार्च २०२५ पर्यंत ५ वर्षीय मुदत वाढ देण्यात आलेली आहे.
- सदर कार्यक्रम अल्पसंख्याक बहुल मुंबई (३), ठाणे (२), नांदेड, परभणी, पुणे, वाशीम, नाशिक, सांगली, औरंगाबाद, नागपूर अशा १० जिल्ह्यातील एकूण १३ शहरात राबविण्यात येत आहे.
- सदर कार्यक्रमांतर्गत २४०० गट स्थापनेचे लक्ष होते व एकूण ३२०० गट स्थापन करून १००% लक्ष पूर्तता केलेली आहे.
- लोक संचालित साधन केंद्र (CMRC) स्थापनेचे १३ लक्ष होते त्याची १००% पूर्तता झालेली आहे .
- सदर कार्यक्रम वर्ष २०२४ -२५ पर्यंत ५ वर्षासाठी शासनाने विस्तारित केलेला आहे . सदर कार्यक्रमांतर्गत ८०० गट स्थापनेचे लक्ष होते व एकूण १५३१ गट स्थापन करून १००% लक्ष पूर्तता केलेली आहे.

अल्पसंख्याक कार्यक्रमांतर्गत अवलंब करण्यात आलेल्या कार्यनिती (Strategies)

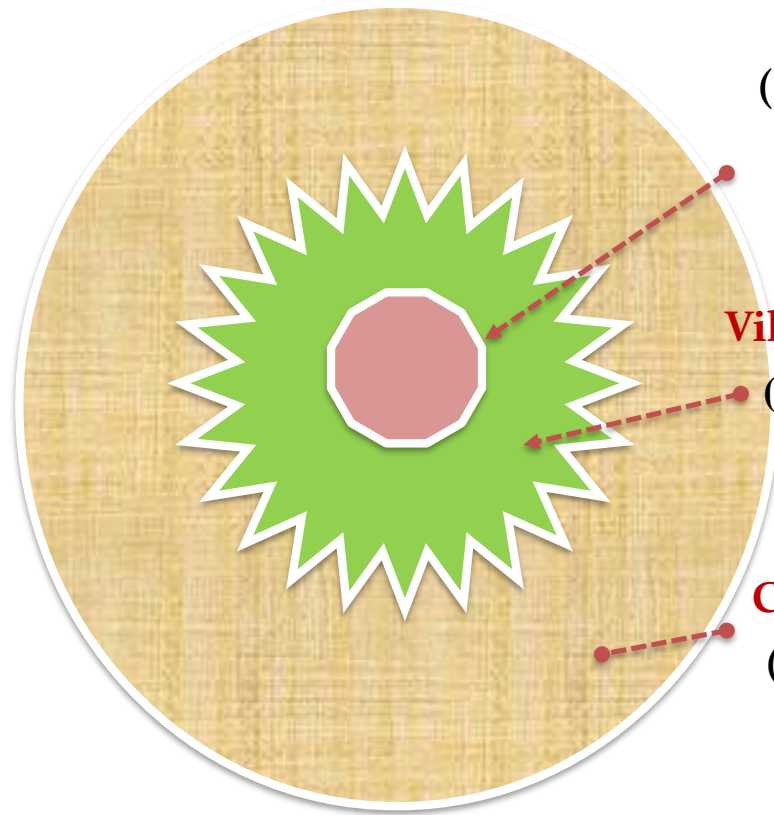

कार्यक्रमांतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या बचत गटांचा तपशील

Sr. No.	Name of District	No. of CMRC	SHG formation Upto June 24	
			No of SHG	No of Members
1	Mumbai	3	633	7031
2	Thane	2	900	9147
3	Pune	1	353	4384
4	Sangali	1	357	4939
5	Aurangabad	1	430	4540
6	Parbhani	1	375	4632
7	Nanded	1	393	4399
8	Washim	1	406	4543
9	Nagpur	1	449	5606
10	Nashik	1	435	4590
	TOTAL	13	4731	53811

Self Help Groups (SHGs)

(Informal Group of 12 to 20 Women Members
form same Socio-economic Background)

Village / Vasti / Area level Organization (VO / VLC / ALF)

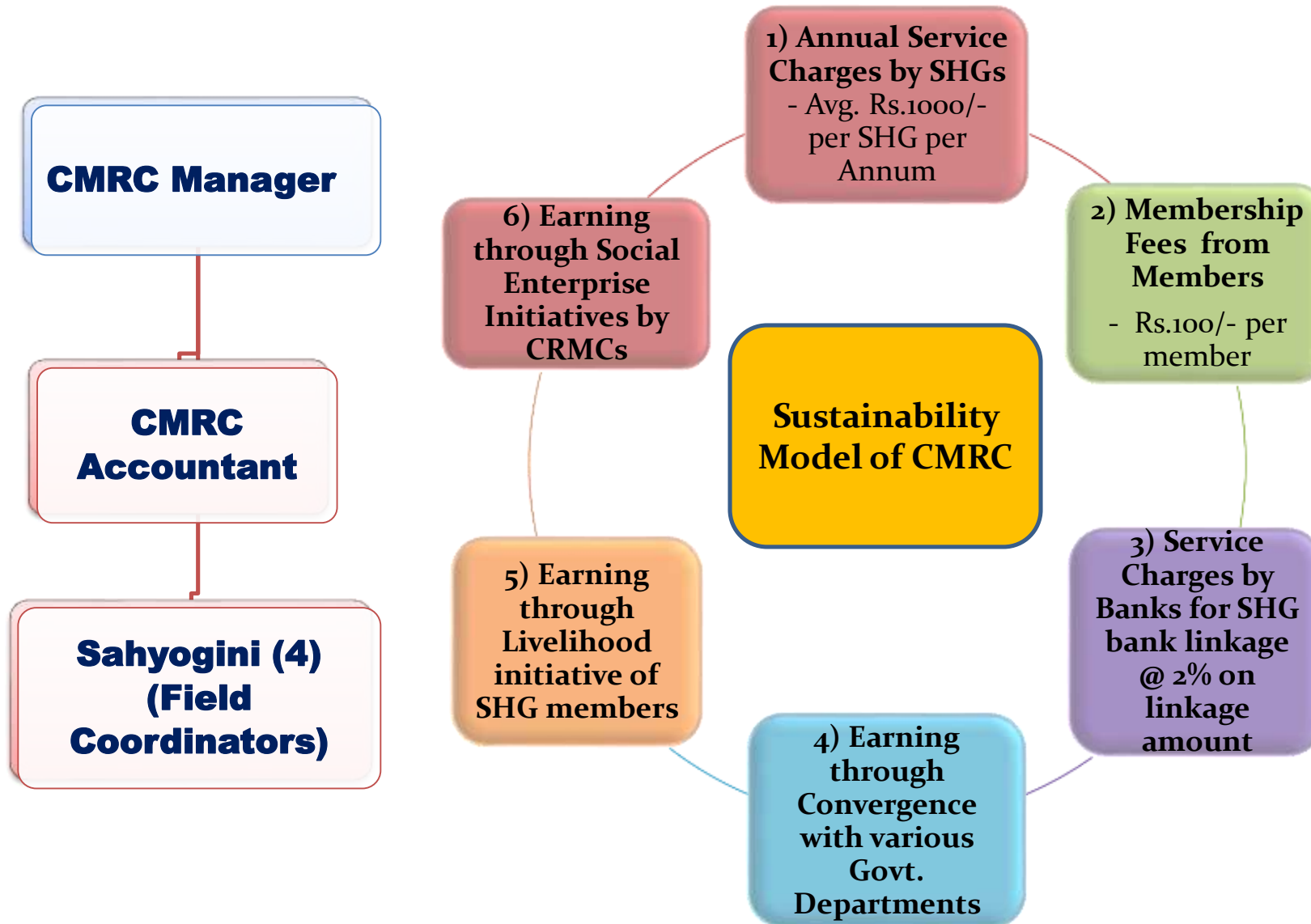
(Informal Secondary Institutions of SHGs at Villages
Level)

Community Managed Resource Centre (CMRC)

(Formal or register Institutions as Trust of 250 to 300
SHGs at Block Level)

CMRC Structure

Administrative Structure & Income Sources of CMRCs

कार्यक्रमाच्या प्रगतीचा तपशील (माहे जून २०२४)

- ✓ एकूण स्थापन बचत गट- ४७३१
- ✓ एकूण बचत गटांची संख्या- ५३८११
- ✓ बचत गटातील सदस्यांनी केलेली एकूण बचत - रु.४७.२० कोटी
- ✓ एकूण अंतर्गत कर्जाची रक्कम बचतीची रक्कम - रु.२०८.३१कोटी
- ✓ बचत गटांचे एकूण बँक कर्ज - रु.२७१.५९ कोटी
- ✓ बँकसोबत जोडलेल्या गटांची संख्या - ६८९०
- ✓ बँक कर्ज परतफेडीचे प्रमाण ९९%

(ही बाब या कार्यक्रमाची Star achievement म्हणून अधोरेखित करित आहे).

- ✓ १३ लोक संचलित साधन केंद्र स्थापनेचे लक्ष १००% पूर्ण

फलिते

- महिलांमधील आत्मविश्वास वाढलेला आहे.
- महिलांची *mobility* वाढलेली आहे
- महिलांची *credit history* तयार झाली आहे
- महिलांमध्ये बचत व कर्ज याचे महत्व वाढलेले दिसून येत आहे.
- महिलांमधील *governance* वाढलेला आहे.
- 30,086 महिलांनी उद्योग व्यवसाय सुरु केले आहेत
- प्रती महिला १० ते १२००० पर्यंत कर्ज घेत असून ते नियमित परतफेड करीत आहे.
- २२% महिला सर्वसाधारण रु. १०,००० ते १२००० पर्यंत मासिक उत्पन्न कमवीत आहे.

**Minority Phase I
- Fund &
Expenditure
Statement**

Sr. No.	Year	Fund Received	Expenditure	Fund Received Date
1	2014-15	1,08,00,000.00	1,86,29,074.00	02-02-2015
2	2015-16	98,00,000.00		10-07-2015
		42,00,000.00	1,38,94,215.50	09-03-2016
3	2016-17	1,60,00,000.00	1,46,44,323.00	27-06-2016
4	2017-18	1,60,00,000.00	1,89,88,085.00	07-07-2017
5	2018-19	1,40,00,000.00	1,33,47,711.97	16-08-2018
6	2019-20	20,00,000.00		24-04-2019
		1,20,00,000.00	1,23,48,395.00	02-03-2020
7	2020-21	2,10,00,000.00	1,36,94,843.00	15-02-2021
8	2021-22	2,10,00,000.00	1,83,99,401.00	08-02-2022
9	2022-23	1,47,00,000.00	2,01,57,079.00	13-03-2023
10	2023-24	1,40,00,000.00	2,24,03,290.00	23-11-2023
Total		15,55,00,000.00	16,65,06,417.47	

अन्नपूर्णा महिला बचत गट: अल्पसंख्यांक लोक संचालित साधन केंद्र,कारंजा, जिल्हा – वाशिम

सौ. विमल चौधरी यांनी पापड उद्योगातून आर्थिक स्वयंपूर्णता मिळवली. गेल्या सहा वर्षांपासून महिला बचत गटाच्या साथीने वैविध्यपूर्ण चवीच्या पापडांची विक्री करत त्यांनी पापडनिर्मिती आणि बेकरी व्यवसायात वेगळी ओळख तयार केली आहे

कारंजासारख्या छोट्या शहरामध्ये पापडाची विक्री करणे हे एक आव्हान होते. पण सौ. विमल चौधरी यांना महिला बचत गटांनी मोठा आधार दिला. पापडांचे विविध प्रकार आणि गुणवत्ता चांगली असल्याने ग्राहकांकडूनच मागणी वाढत गेली. बचत गटांकडून आलेली मागणी हाच त्यांचा पापड विक्रीचा मुख्य स्रोत आहे. परिसरातील गावांमध्ये फूड फेस्टिव्हल आणि प्रदर्शनाचे आयोजन केले जाते. यामध्ये बचत गटांचे विविध पदार्थ विक्रीस असतात.

व्यवसायाच्या मिळकतीतून दोन्ही मुलांना त्यांनी चांगले शिक्षण दिले आहे. त्यांची लहान मुलगी हिने एम.कॉम केले आहे. मुलगा समीर MBA शिक्षण घेत आहे.

खुशानुमा महिला स्वयंसहाय्यता बचत गट, जिल्हा – नाशिक

सकीना शेख याकुब, वय 30 वर्षे
खुशानुमा महिला स्वयंसहाय्यता बचत गट,
जिल्हा – नाशिक, महेवीनगर, मालेगाव
गटाची स्थापना दिनांक : २१.०९.२०१३
गटाचे वय : सात वर्षे

बचत गटामध्ये येण्या अगोदर

- महिन्याला जेमतेम रु. ४ ते ५ हजार मासिक उत्पन्न होते. यात निव्वळ नफा २५०० ते ३५०० रु. इतका मिळत होता.

बचत गटामध्ये आल्यानंतर

सुरुवातीस बचत गटामध्ये दर महा रु. १००/- ची बचत पासून सुरुवात केली. आज अखेर रु. ७६,४००/- एवढी बचत झाली आहे. वेळप्रसंगी कुटुंबातील व्यक्तींच्या दवाखान्यासाठी, मुलांच्या शिक्षणासाठी, महत्वाच्या कामासाठी अंतर्गत कर्ज घेऊ लागले. गटाला सहा महिने पूर्ण झाल्यानंतर आईसीआईसीआई बँकेकडून प्रथम कर्ज दीड लाख रु. एक वर्ष परतफेड, दुसरे कर्ज अडीच लाख रु. अठरा महिने परतफेड, तिसरे कर्ज साडे तीन लाख रु. चौवीस महिने परतफेड व चौथे कर्ज साडेचार लाख रुपये मिळाले. चौथ्या कर्जाची परतफेडही नियमित सुरु आहे.

माविम मार्फत प्रशिक्षण देण्यात आले व व्यवसायास सुरुवात करण्यात आली

व्यवसायातील प्रगती

- गटामधून कर्ज घेऊन व्यवसायात वाढ केल्याने दिवसाला १२०० ते १५०० रुपये उत्पन्न यात ८०० ते १००० रुपये निव्वळ नफा मिळत आहे.
- महिन्यात २० दिवस काम सुरु असते. त्यानुसार महिन्याला २४ ते ३० हजार रुपये उत्पन्न मिळत आहे. यात १६ ते २० हजार निव्वळ नफा मिळत आहे.
- वार्षिक २.८ ते ३.६० लाख रूपयापर्यंत उत्पन्न मिळू लागले. यात निव्वळ नफा १.९२ ते २.४० लाख रूपयापर्यंत मिळत आहे.
- स्वतः शिलाईकाम प्रशिक्षण घेतल्यामुळे हाय स्पीड मशीन चालवू लागले आहे.
- गटांतील इतर महिलांनाही शिलाईकाम प्रशिक्षण दिले. त्यामुळे महिला स्वतः शिलाईकाम करू लागल्या.

तेजस्वीनी आटा निर्मिती केंद्र, कारंजा

तेजस्वीनी आटा हा उपक्रम समीक्षा महिला बचत गट सन २०१९ पासून यशस्वीपणे
कार्यरत

तेजस्वीनी आटा हा व्यवसाय हा बचत गट व CMRC यांच्यामधील भागीदारी पद्धतीने
चालविण्यात येत आहे.

कारंजा शहरातील १३ मोठ्या दुकानामधून उत्पादन विक्री

भागभांडवल म्हणून CMRCच्या माध्यमातून रु. ३,००,०००/ निधी उपलब्ध

ओम स्वयं सहायता महिला बचत गट प्रगती नगर, कारंजा, वाशिम ओम गृहउद्योग

ओम महिला बचत गटाने विकसित केलेला ब्रॅण्ड महिलांच्या आत्मनिर्भरतेसाठी बचत गटांची मदत होत आहे. केवळ उत्पादन करून न थांबता विक्रीसाठी योग्य ते प्रयत्न करण्यातही त्या मागे पडत नाहीत. त्याचे उदाहरण आहे, ओम महिला बचतगट

सध्या विक्रीसाठी स्वतंत्र जागा मिळविण्याचा प्रयत्न. विविध मॉलना भेट देऊन तिथे उत्पादने ठेवण्यासाठी प्रयत्न केले होते, त्याला यश आले असून, एका साखळी दुकानाने उत्पादनांची मागणी केलेली आहे. त्यांची ऑर्डर पूर्ण करण्यासाठी आणखी महिलांची मदत घेण्यात येत आहे. सध्या बाजार समितीतून कच्च्या मालाची खरेदी केली जाते. विक्री प्रक्रियेसाठी आधुनिक यंत्र घेण्यात येणार आहेत.

गटाचे अर्थशास्त्र गटाची रोजची उलाढाल

- आठ ते दहा प्रकारची विविध उत्पादने
- सध्या 50, 100, 200, 500 ग्रॅममध्ये उपलब्ध
- रोजची विक्री सुमारे दोन ते तीन हजार रुपये
- महिन्याला सरासरी 60 हजार रुपये
- उत्पादन खर्च शेतीमालाच्या भावाच्या चढ-उताराप्रमाणे कमी-जास्त होतो, तसेच एका महिलेला कायमस्वरूपी रोजगार उपलब्ध झालेला आहे. उत्पादन खर्च वजा जाता 20 ते 30 टक्के नफा ठेवूनच विक्री केली जाते. प्रति माह 18 ते 20 हजार रुपये मिळतात.

जिल्हा : पुणे

नाव: संतोषी अंकुश हळवी, येरवडा, पुणे
बचत गटाचे नाव: समृद्धी स्वयं सहाय्यता महिला बचत गट

मासिक उत्पन्न: रु. ४ ते ५ हजार
काम स्वरूप: शिवणकाम

नाव: सुवर्णा अनिल शैलार
पत्ता: मदर तेरेसा नगर, येरवडा, पुणे

बचत गटाचे नाव: सयोगिनी स्वयं सहाय्यता महिला बचत गट
एकता लोकसंचलीत साधन केंद्र, पुणे.

PARLOUR TRAINING

Parlour Training conducted by Ghe Bharari CMRC for SHG women

RAYMOND TRAINING

Training program conducted by Raymond

STEP-UP

- *Awareness program conducted by Step-Up team, 2019*

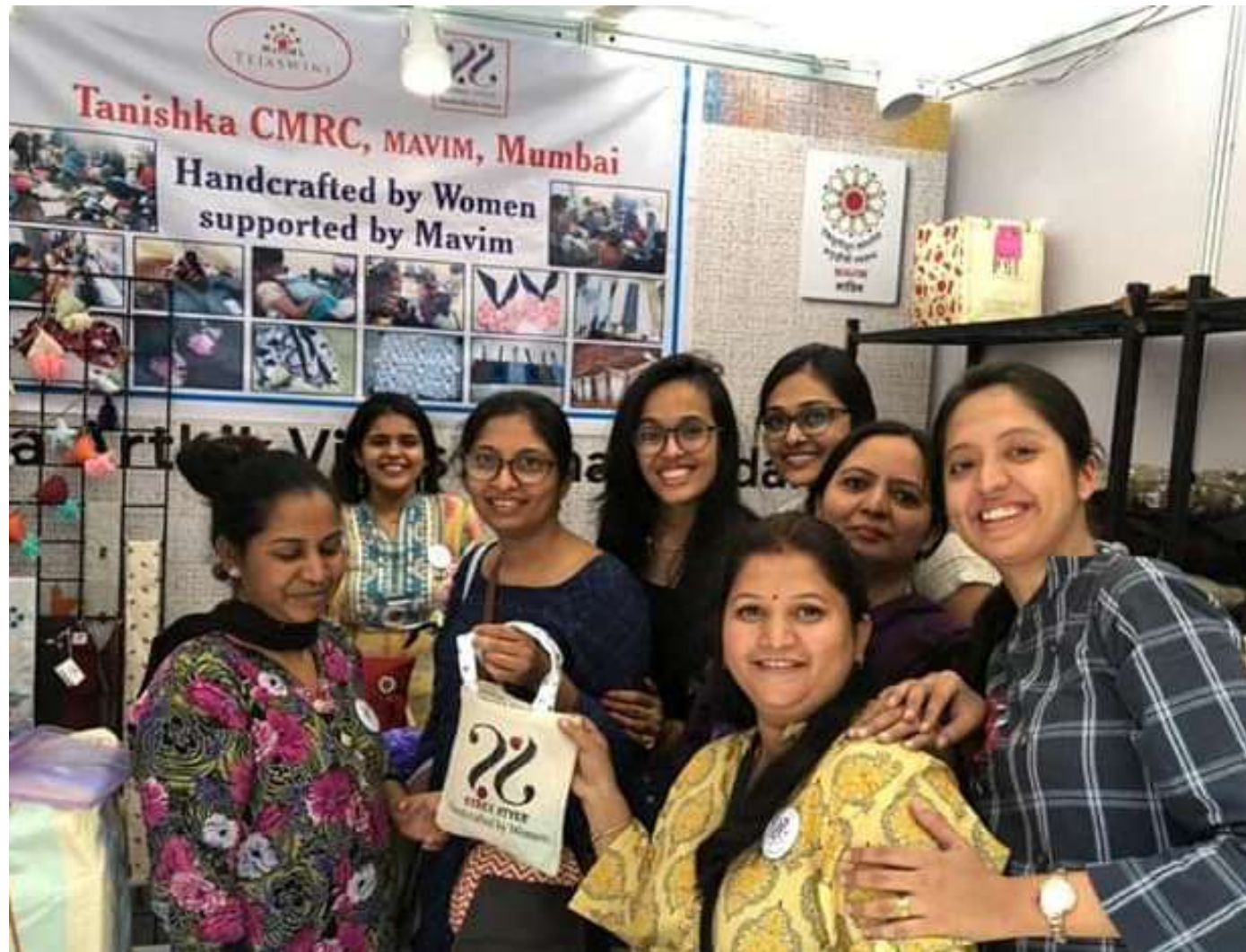
Annual general Meeting (AGM)

Inauguration ceremony of garment Unit

The stall was set **Kalaghoda Exhibition**
A total sale of INR 1.5 Lakhs was done

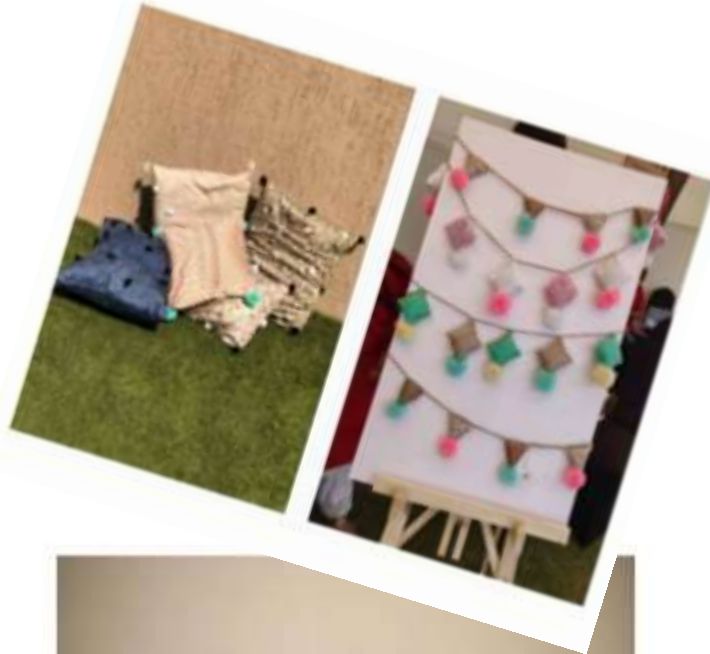

**The stall was set up RCity Mall Exhibition
A total sale of INR 15,000 /-**

CMRCs Products

Photo Gallery

Thank you